

Asia: VN/23654/2021/

**Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle
arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain
muuttamisesta**

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

EDUSKUNNAN KANSLIA

10.03.2025

EDK/48/00.03.00/2025

Jari Suutari

Arkistopäällikkö

Tieto- ja viestintäosasto

Tietotukiyksikkö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29

00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntönne VN/23654/2021

Esityksen sisältö ja tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi arkistointilaki, jonka tarkoituksena on varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön sekä tutkimuksellisesti arvokkaiden tietoaineistojen säilyminen ja saatavuus.

Arkistolain uudistamista on odotettu pitkään. Tässä lakiesityksessä on pääsääntöisesti otettu hyvin huomioon suhteet liittyviin lakeihin, joista tärkeimmät ovat Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) ja Tietosuojalaki (1050/2018) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 eli yleinen tietosuoja-asetus sekä sen kansallinen toimeenpanolainsäädäntö.

Eduskunnan kanslian huomiot

Tässä ehdotuksessa on yleisesti hyvää se, että uuden lain myötä saadaan yhtenäistettyä arkistoinnin tehtäviä ja vastuita tiedonhallintalain ja tietosuojasäätelyn kanssa. Samalla on tärkeää, että myös aihealueeseen liittyviä termejä ja käsitteitä yhtenäistetään huomioiden aikaisemmin voimaan tulleiden tiedonhallintaa ja tietosuoja koskeissa säädöksissä käytetyt käsitteet ja termit.

Eduskuntaan ja sen virastoihin sovellettaisiin myös jatkossa vain lain 7 §:n 1 momenttia, 8 §:ää, 11 §:n 1 ja 2 momenttia ja 12 §:n 1 momenttia. Tähän ei ole eduskunnan kanslialla huomautettavaa. Eduskunnan kanslian tavoitteena on kuitenkin siirtää aineistoa SAPAan eli kansalliseen arkistotietovarastoon. Esityksen 5 §:n 1 momentin perusteella eduskunnalla tai sen virastoilla ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta asiakirjojen siirtämiseen kansalliseen arkistotietovarantoon (14 §) eikä Kansallisarkisto voisi edes erillisen sopimuksen perusteella ottaa eduskunnan arkistoitavia asiakirjoja tai tietoaineistoja säilytykseen (21 §). Esityksen jatkovalmistelussa tulisi säännöksiä täsmentää niin, myös eduskunnalla ja sen virastoilla olisi halutessaan mahdollisuus siirtää tai säilyttää eduskunnan tietoaineistoja Kansallisarkistossa ja että tietoaineistojen siirtäminen voitaisiin tarvittaessa suorittaa myös tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitetun säilytysajan kuluessa. Tämä täsmennys voisi olla esimerkiksi muodossa ”eduskunta siirtää arkistoitavat asiakirjat ja tietoaineistot sähköisessä muodossa kansalliseen arkistotietovarantoon (14 §) tai kansallisarkisto huolehtii eduskunnan arkistoitavien asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista kansallisessa arkistotietovarannossa.” (21 §).

Lakiesityksen perusteluissa sivulla 26 on esitetty Kansallisarkiston arvio sähköisen arkistoinnin palvelun datamäärän kasvusta, joka on 200 teratavua vuoteen 2029 mennessä. Arvio vaikuttaa kuitenkin hyvinkin epärealistiselta. Noin maltillisen datamäärän kasvun saavuttamiseksi arkistoitavaksi määrättyjen aineistojen seulontaa voidaan joutua tehostamaan tai vaihtoehtoisesti palvelun käyttöä rajoittamaan. Esityksen vaikutusten arvioinnissa ei myöskään ole otettu tarkemmin kantaa Kansallisarkiston voimavarojen riittävyyteen vastata tietopyyntöihin ja antaa tietopalvelua tehtävämäärän lisääntyessä, ottaen erityisesti huomioon tilanteet, joissa siirto toteutuisi tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitetun säilytysajan kuluessa.

Esityksen 7 §:n sisältö on se, jolla arkistoinnin suunnittelu sidotaan osaksi viranomaisen kaiken asiankäsittelyn tiedonhallinnan suunnitteluvollisuutta. Tästä säädetään tiedonhallintalaissa. Arkistonmuodostussuunnitelman tai tiedonhallintasuunnitelman korvaaminen tiedonhallintamallilla on kuitenkin käytännössä sekä käsitteellisesti että toiminnallisesti hankalaa. Tiedonhallintamallin kuvaamiseen tarkoitettut tietotekniset työvälineet voivat olla luonteeltaan enemmän kokonaisarkkitehtuuriin suunniteltuja järjestelmiä, joilla esimerkiksi asiarekisterin tehtäväluokituksen ja asiakirjatyyppien metatietojen kuvaaminen ei ole yhtä luonnollista kuin sähköistä säilytys- tai asianhallintajärjestelmää ohjaavilla tiedonohjausjärjestelmillä. Viranomaisten tavat kuvata tiedonhallintamallinsa vaihtelee suuresti niin kuvaustason kuin siinä käytettävien järjestelmien osalta eikä arkistoitavien tai säilytettävien asiakirjojen dokumentointi saa jäädä yhtä hämäräksi lainsäätäjän tasolta.

Tiedonhallintalain tarkoittaman tiedonhallintamallin suunnitteluvolvoitteissa tietoaineistojen tietoturva ja arkistointi ovat rinnakkaisia suunnitteluaiheita.

Tiedonhallintalain 13 §:ssä säädetään muun muassa viranomaisen velvollisuudesta suunnitella tietoaineistojensa tietoturvallisuus koko niiden elinkaaren ajan.

Vastaavasti arkistointilaissa olisi perusteltua ulottaa arkistointiin liittyvä suunnittelu koskemaan selväsanaisesti tietoaineistojen muodostamista ja käsittelytoimia niiden koko elinkaaren ajan. On olennaista, että asiakirjojen ja tietojen arkistoon siirtäminen on suunniteltuna ennen kuin tietoaineistot ylipäättään muodostuvat, ja tiedonhallinnan ja sen osana arkistoon siirtämisen suunnitelmaa arvioidaan jatkuvasti toiminnan muutosten edellyttämällä tavalla.

Arkistointilain esityksen 7 §:ssä todetaan näin: ”Viranomaisen on suunniteltava arkistoinnin toteuttaminen osana tiedonhallintaa. Viranomaisen on muodostettava tietoaineistonsa siten, että niiden sisältämien asiakirjojen ja tietojen säilyvyys ja käytettävyys arkistointitarkoituksessa voidaan varmistaa.” Tiedon elinkaareen viitataan yksityiskohtaisesti esityksen 7 §:n perusteluissa.

Vaikuttaisi perustellulta, että tiedonhallintalaissa säädetyn tietoturvan suunnitteluvolvoitetta vastaavalla tavalla nostettaisiin myös arkistointitarkoitusta varten tehtävä, tiedon koko elinkaaren kattava ennakkollinen suunnitteluvolvoite lain perusteluista suoraan esityksen 7 §:n muotoiluun esimerkiksi seuraavasti: ”... tietojen säilyvyys ja käytettävyys arkistointitarkoituksessa voidaan varmistaa tiedon koko elinkaaren ajan.”

Suutari Jari
Eduskunta - Tieto- ja viestintäosasto/Tietotukiyksikkö